

Uplatňovanie zákona EIA očami expertov

Koncom r. 1998 sa na žiadosť MŽP SR uskutočnil špeciálny výskum zameraný na komplexné zhodnotenie uplatňovania zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (ďalej zákona). Jeho súčasťou bola aj anketa, v ktorej boli dotazníkovou formou oslovení viacerí odborníci pracujúci v tejto oblasti. Cieľom bolo zistiť ich názor na niektoré stránky uplatňovania zákona, a tu je výsledok.

Na základe analýzy vyplnených dotazníkov možno konštatovať, že väčšina respondentov nie je spokojná s kvalitou procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie (ďalej EIA). Upozorňujú na neprijateľnú kvalitu viacerých dokumentácií, ktoré MŽP SR akceptovalo. Prekáža im často zbytočná rozsiahlosť a zároveň nízka exaktnosť spracovanej dokumentácie. Upozorňujú na jej kompilačný charakter, nie vždy odborne zvládnutý a slabé využitie dostupných informačných zdrojov. Dokumentácia je často spracovaná metodicky nekorektna, na nízkej odbornej úrovni, bez účasti príslušných špecialistov. Chýba aj prísna odborná oponentúra týchto štúdií, dôležitá z hľadiska dôveryhodnosti. Z viacerých uvádzaných dôvodov tohto stavu sa často spomína fakt, že dokumentáciu predkladá investor a tiež sa upozorňuje na slabú spoluprácu medzi MŽP SR a SAŽP, a zvlášť na nedostatočné environmentálne vzdelanie prevažnej väčšiny pracovníkov príslušných odborov okresných úradov a možno i zamestnancov MŽP SR. Vo viacerých prípadoch títo pracovníci neboli schopní identifikovať zjavné nedostatky spracovanej dokumentácie odborných posudkov.

Respondenti navrhujú, okrem riešenia spomínaných nedostatkov, aj archiváciu dokumentácie v digitálnej forme, vytvorenie informačnej databázy a jej sústredenie v SAŽP, zjednodušenie prístupu k vypracovanej dokumentácii uloženej na MŽP SR a v SAŽP a vytvorenie komisie nezávislých expertov, ktorá by zabezpečovala zvyšovanie odbornej úrovne celého EIA.

V rámci riešenia spomínaného projektu sme získali od odborníkov niekoľko nosných pripomienok a návrhov k jednotlivým krokom EIA:

- Pri spracovaní *Zámeru* upozorňujú na fakt, že dokumentácia často obsahuje veľa balastu, informácie v jej analytickej časti často nie sú dostatočne zhodnotené

v hodnotiacej (pri posúdení vplyvov) a návrhovej časti (návrhu opatrení na ich elimináciu). Postup spracovania býva často nekorektný (bez uvedenia zdrojov, metódy), a preto nekontrolovateľný. Navrhujú zjednodušiť osnovu *Zámeru*, dokumentácia by mala byť stručnejšia, zameraná na posúdenie, či je činnosť v území prijateľná z hľadiska ekologickej únosnosti.

- Nemalo by sa trvať na predkladaní ďalšieho – formálneho *variantu*, ak sa predmetná činnosť nemôže z nejakého dôvodu alternatívne realizovať.

- Pri spracovaní *štúdie* by sa mala zvýšiť kvalita primárnych informácií. To znamená neobmedzovať sa len na preberanie dostupných informácií, ale venovať sa aj ich prehodnoteniu, a tam, kde to je potrebné, aj doplneniu cieľným terénnym prieskumom. MŽP SR by malo zabezpečiť dôslednú odbornú expertízu dokumentácie – spracovanie posudku skupinou odborníkov, podľa možnosti odmenených prostredníctvom MŽP SR.

- V kroku *Rozsah hodnotenia* respondenti navrhujú, aby tento materiál v úplnosti definoval náplň Správy o hodnotení. Zároveň by však nemal uvádzať požiadavky a opatrenia, ktoré sú predmetom ďalších stupňov projektovej prípravy a príslušných technických noriem a predpisov, t. j. nemal by požadovať riešenie tých stavebno-technických problémov, ktoré nie sú predmetom EIA. Naopak, mal by požadovať podrobné technické vyriešenie navrhovaných eliminačných opatrení (biologicko-technických, hygienických a pod.), aby bola dokumentovaná ich riešiteľnosť. Tento materiál by mal tiež obsahovať pripomienky k dokumentácii na úrovni *Zámeru* a metodické odporúčanie (t. j. spôsob) spracovania kľúčových častí Správy o hodnotení.

- V kroku *Správa o hodnotení* oslovení experti upozorňujú, že správa sú často len zostručnené a ďalšími informáciami čiastočne doplnené *Zámery*. Subjektívne a metodicky nekorektné býva spracované multikriteriálne hodnotenie a porovnanie variantov. Nulový variant býva metodicky nesprávne definovaný, jeho porovnanie s realizačnými variantmi býva často nedôsledné. Správa by mala byť podstatne podrobnejšia ako *Zámer*, mala by obsahovať nielen prebrané, ale aj rôzne špeciálne pri-

márne informácie získané cieleným prieskumom a ich interpretáciu (napr. zraniteľnosť, únosnosť, vplyvy, strety záujmov, návrhy opatrení) – všetko vhodne graficky (mapovo) spracované. Najmä multikriteriálne hodnotenie a porovnanie variantov by malo byť metodicky korektne spracované tak, aby bol každý krok hodnotenia kontrolovateľný.

- V kroku *Verejné prerokovanie Správy o hodnotení* respondenti uvádzajú, že informovanosť o termíne a účele verejného prerokovania býva mimo väčších miest nízka, niekedy aj zámerne. Nedostatočná je informovanosť a odozva od obcí. Experti v tejto oblasti navrhujú, aby verejné prerokovania nevedli investori, ale odborne spôsobilé osoby. Mala by mu predchádzať osвета o zásadách a procedúre verejného prerokovania.

- Pri spracovaní *Posudku* viacerí experti konštatujú, že Posudky často prehliadajú výrazné metodické nedostatky Správ o hodnotení. Jednotliví posudzovatelia nie sú schopní naozaj korektne posúdiť všetky časti takéhoto širokospektrálneho dokumentu. Preto navrhujú, aby sa zabezpečila dôsledná odborná expertíza dokumentácie nie jedným, ale skupinou environmentálnych odborníkov, ktorých by neodmeňoval priamo investor, ale MŽP SR. Posudok by mal byť spracovaný podľa "kritérií hodnotenia kvality". MŽP SR by malo robiť výber posudzova-

vateľov na základe ich odbornej úrovne, a nie akéhosi proporcionálneho systému. Posudzovateľ by mal vstupovať do EIA ešte pred ukončením spracovania dokumentácie a mal by sa povinne zúčastniť verejného prerokovania.

Uviedli sme niekoľko najvýznamnejších pripomienok, ako ich formulovali oslovení experti v rámci výskumného projektu, ktorého cieľom bolo zhodnotiť uplatňovanie zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. Aj keď nemusíme vždy a bezozvyšku súhlasiť so všetkými tvrdeniami, bolo by správne brať do úvahy názor tých, ktorí majú viacročné praktické skúsenosti s problematikou EIA. Vzhľadom na závažnosť týchto pripomienok bude iste zaujímavý postoj MŽP SR, ktoré v tomto procese plní funkciu konečného posudzujúceho orgánu, riadi a usmerňuje celý proces EIA a vypracúva záverečné stanovisko. Preto je, samozrejme, aj zodpovedné za súčasný stav uplatňovania tohto zákona.

Peter Tremboš

RNDr. Peter Tremboš (1960), vedecko-pedagogický pracovník katedry fyzickej geografie a geoekológie, PRIF UK, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava.
E-mail:trembos@nic.fns.uniba.sk

EIA očami spracovateľa a posudzovateľa dokumentácie

Procesu hodnotenia podľa zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (ďalej zákona) som sa mala možnosť zúčastniť ako spracovateľ dokumentácie, spracovateľ posudku i ako občan (verejná osoba). V každom postavení bolo nevyhnutné, ale veľmi prínosné, vysporiadať sa s problémami, ktoré prináša aplikácia zákona do praxe. Najviac si cením skúsenosti, ktoré som získala ako spracovateľ dokumentácie. Poznanky z Bratislavského kraja svedčia o tvrdej kritike odbornej stránky dokumentácie, predovšetkým na verejnom prerokovaní Správy o hodnotení, ale aj v písomných stanoviskách dotknutých orgánov, obcí, mimovládnych organizácií a občianskych iniciatív alebo združení.

Vypracovanie dokumentácie – Zámeru a Správy o hodnotení – predstavuje pre riešiteľský kolektív prob-

lém najmä z hľadiska rozsahu odbornej náplne. Často je limitovaný predstavou navrhovateľa (investora) o rozsahu a účelnosti finančného zabezpečenia. Pre riešiteľa je veľmi nepríjemné obhajovať na verejnom prerokovaní predkladaný obsah Správy o hodnotení v prípade, že uznáva potrebu širšieho rozsahu posudzovaného predmetu, ale nemohol tak postupovať, pretože mu to nedovoľoval finančný rozpočet. Navrhovateľ si často vyberá najlacnejšieho spracovateľa dokumentácie, čo sa však zväčša odráža na jej obsahovej náplni. Verejná osoba však nezaujíma problém finančných prostriedkov, ale obsah dokumentácie. Kvalita sa potom často nahrádza kvantitou a dokumentácia obsahuje obsiahly text, v ktorom sa každému, najmä však laickej verejnosti, ťažko orientuje a hľadá podstatné.

Ďalšou skúsenosťou z oblasti vypracovania doku-